

SİYASİ LİDER ODAKLI SEÇMEN DAVRANIŞININ “ADAY” BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: 2019 YEREL SEÇİMLERİ KARAMAN İLİNE YÖNELİK BİR ALAN ARAŞTIRMASI

POLITICAL LEADERSHIP AS A DETERMINATIVE FACTOR AND VOTER BEHAVIOR: AN AREA RESEARCH ON THE PROVINCE OF KARAMAN (IN TURKEY) LOCAL ELECTION RESULTS

Dr. Öğr. Üyesi Fatma OKUR ÇAKICI

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Yunus Emre Yerleşkesi, Karaman/Türkiye

Arş. Gör. Taylan Can DOĞANAY

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Yunus Emre Yerleşkesi, Karaman/Türkiye

ÖZET

Lider kelimesi, Anglo-Sakson kökenli bir kelimedir. Orijini itibarıyla 900'lü yıllarda leden, laudan kelimelerinden türeyen leader“seyahate gitmek, seyahat etmeye neden olmak” anlamlarını ifade etmektedir. 14. Yüzyıl'da ise “öncülük” anlamını ifade etmeye başlamıştır. Kelimenin köken bağlamı özellikle keşifler, uzun gemi seyahatleri ve bunlara neden olan sosyo-ekonomik nedenleri kapsamıştır. 15. ve 16. Yüzyıllarda alt sınıfların nobran ve normları dışlayan aykırı/farklı davranışlarıyla pejoratif bir kullanıma dönüşen lider kelimesi, kavramsal niteliğine 20. Yüzyıl'da siyasal ve toplumsal kriz dönemlerinde ulaşmıştır. Özellikle Avrupa'da yükselen sağ ideolojilerin örgütlü kitleleri ve karizmatik siyasi lideri tipi, liderliğin inançsal ve siyasal bağlamlara oturtulmasını sağlamıştır. Liderlik bir olgu olarak incelenmeye de 20. Yüzyıl itibarıyla bu olaylar silsilesiyle birlikte değer görülmüştür.

Liderliğin bir olgu olarak yeri ise toplumsal yaşamın varlığından itibaren söz konusudur. Bu bağlamda hiyerarşinin mevcut olduğu her durum liderliği meydana getirmektedir.

Siyasal liderlik ise durum ve koşullar bağlamında, gerçek dünyada önemli siyasal sonuçları etkileyen, beklenmedik şekilde önemli toplumsal, siyasi sorumlulukları üstlenen, kişisel stilleri/özellikleri ve eğilimleri olan bireylerin sergiledikleri roldür.

Bu çalışmada, siyasal liderliğin belirleyici faktör olarak seçmen davranışını etkilediği yönündeki kuramsal yaklaşım üzerinden üç farklı boyut içeren bir model ile araştırma konusu değerlendirilmektedir. a) Başarılı liderin enerji, kararlılık ve karizma gibi belirli kişisel özelliklerini paylaşma eğiliminde olduğunu varsayan “lider özelliği”, b) başarılı liderin siyasal bağlam için en uygun kişisel özelliklere sahip olduğunu varsayan “lider-durum eşleşmesi” c) başarılı liderin uyarıcı özellikleriyle seçmenlerin algılarıyla tutarlı olduğunu varsayan “lider-seçmen eşleşmesi” bu modelin üç ana boyutudur.

Araştırma sürecinde 2019 Türkiye Yerel Seçimleri sonucunda Karaman ili özeline odaklanılmıştır. Karaman il merkezinde bulunan tüm mahalleler (63 mahalle) araştırmanın sahası olarak tanımlanmıştır. Örneklem olabildiğince geniş tutulmuş ancak 400 kişilik hedef kitlenin %33'ünden sağlıklı ham veriye ulaşılabilmektedir. Hedef kitleye yönelik veri edinme tekniği olarak anket uygulanmıştır. Demografik verilere ulaşılabilir soruların yanı sıra net cevaplar edinilecek yapılandırılmış ve açık uçlu sorular sorulmuştur. Elde edinilen verilerin analizinde ise SPSS programından yararlanılarak betimsel istatistik kullanılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Liderlik, Siyasal Liderlik, Yerel Seçimler, Seçmen Davranışı

ABSTRACT

The leader as a word is Anglo Saxon origin. In the 10th century, it had been derived from the laudan word. At that time the leader had been used to meaning of travelling and causing travel. Especially the word causing draws attention. Afterward, the leader expressed the meaning of the Pioneer in the 14th century. As seen the context of the word's origin includes social and economic causes which affected the long voyages and discoveries. But, the leader word which turned into using pejorative about that different behaviors of the subclasses which exclude norms in the 15th and 16th centuries, reached its conceptual quality during the periods of political and social crisis in the 20th century. Especially, the organized masses and charismatic political leader of the right-wing ideologies which been powerful in Europe, has established the leadership in the religious and political context. Thence, leadership as a phenomenon has been considered worthy investigated since 20th century.

On the other hand political leadership is the role which has by the individuals who are affect important political consequences in the political world, undertake unexpectedly important social and political responsibilities and have personal styles/characteristics and trends. In this aspect that political leadership is always created by every situation in which exist hierarchy.

In this study, political leadership is seen as a determining factor which effect on the voter behavior. And through the theoretical approach that political leadership effect on the voter behavior, Winter's triple model depicts three dimensions these are leader appeal, leader and situation matching, leader and voter/follower matching. a) According to leader appeal, the successful leader has certain personal characteristics such as energy, determination, charisma and shares this features with the social environment. b) Leader and situation matching assume that successful leader's characteristics is the optimal for the political context. c) Leader and voter matching assume that the successful leader's characteristics as a stimulant effect are consistent with voters' perception.

This study, research has focused on Turkey's Local Election 2019 Results in Karaman city during research. All neighborhoods in the city center of Karaman (63 neighborhoods) were defined as the site of study. The sample was considered as wide as possible. However, 33% of the target population of 400 people had could be able accepted the source of healthy raw data. The survey as a data acquisition technique was used for the target population and structured questions and open-ended questions were asked questions to get data. Finally, the descriptive statistic were apply by using SPSS program in the analysis of the obtained data.

Key Words: Leadership, Political Leadership, Local Elections, Voter Behavior

1. GİRİŞ

“Lider” veya “liderlik” kavramlarının günümüzde çok farklı alanlarda kullanıldığı görülmektedir. Yakın zaman içerisinde özellikle sosyal medya uygulamalarının çeşitlenmesi sayesinde kişilerin bu mecralarda cazibe odağı haline gelmesiyle bir çevre ağı oluşturması dâhil liderlik kavramına referansla açıklanmaktadır. Bağlamsal kullanım ihtiyacının da aynı oranda arttığı kavramın nasıl algılandığı ise etimolojisi itibariyle esas teşkil etmektedir.

Lider kelimesi, Anglo-Sakson kökenli bir kelimedir. Orijini itibariyle 900'lü yıllarda *leden*, *laudan* kelimelerinden türeyen *leader* “seyahate gitmek, seyahat etmeye neden olmak” anlamlarını ifade etmektedir. 14. Yüzyıl'da ise “öncülük” anlamını ifade etmeye başlamıştır. Kelimenin köken bağlamı özellikle keşifler, uzun gemi seyahatleri ve bunlara neden olan sosyo-ekonomik nedenleri kapsamıştır. 15. ve 16. Yüzyıllarda alt sınıfların nobran ve normları dışlayan aykırı/farklı davranışlarıyla pejoratif bir kullanıma dönüşen lider kelimesi, kavramsal niteliğine 20. Yüzyıl'da siyasal ve toplumsal kriz dönemlerinde ulaşmıştır. Özellikle Avrupa'da yükselen sağ ideolojilerin örgütlü kitleleri ve karizmatik siyasal lideri tipi, liderliğin inançsal ve siyasal bağlamlara oturtulmasını sağlamıştır. Liderlik bir olgu olarak incelenmeye de 20. Yüzyıl itibariyle bu olaylar silsilesiyle birlikte değer görülmüştür. Ancak bu liderlik mefhumunun uzun geçmişiyle ayrı bir durum özelliği göstermektedir (Leadership-central; Dictionary.com, “Etymology of Lead(er)”).

Etimolojisi dikkate alındığında lider kavramı, etkileme ve yön verme gücü olan, belirli durum ve koşullarda amaca yönelik hedefler koyan ve uygulayan kişi olarak tanımlanabilmektedir.

Liderliğin bir olgu olarak yeri ise toplumsal yaşamın varlığından itibaren söz konusudur. Avcı toplumlarda tüm yetişkin erkeklerin eşit fiziksel güçleri olsa dahi rastlantısal durumlardan ve avlanma kabiliyetlerinden de ortaya çıkan liderlik söz konusu edilmektedir. Avcı-toplayıcı toplumlarda ikna ve istişareye dayanan yaşam koşullarına yönelik hedeflerin belirlenme süreçlerinde de liderliği yaratan olumsuzluklar ise ayrıca önemli görülmektedir. Nihayetinde toplumsal ve siyasal hiyerarşinin mevcut olduğu her durum liderliği meydana getirmektedir.

2. SİYASİ LİDER VE SİYASAL DAVRANIŞ

Sidanus (2005: 423) insan gruplarına dayalı sosyal hiyerarşilerin tespitine yönelik çalışmalar ortaya koyan ve tabakalaşma sistemlerini inceleyen Pierre van den Berghe'e referansla ortaya koyduğu belirgin farklılıkları üçe ayırarak “trimorfik hiyerarşi” olarak üç kategoriden bahsetmektedir. İlki yetişkinler ve orta yaş gruplarının genç yetişkinler ve çocuklar üzerindeki liderliğine dayalı yaş kategorisidir. İkincisi erkeklerin kadınlara yönelik gücünün orantısızlığına dayalı cinsiyet kategorisidir. Üçüncüsü ise keyfi bir sistem olarak tanımlanan dinsel, sınıfsal, bölgesel yani hayal gücünün inşa ettiği ve betimlediği sosyo-politik kategoridir.

Günümüzde liderliğin tanımlanmasında da ihtiyaç duyulan olgular Sidanus'un trimorfik hiyerarşisindeki üçüncü kategoridir. Düşünsel, dinsel, mezhepsel ve daha birçok kişisel ayrımlardan hareketle liderlik faktörleri bu sosyo-politik kategorinin parçasıdır.

Bu bağlamda günümüzde liderliği tanımlayan, siyasi liderlik ise Greenstein'e (2005: 143) göre durum ve koşullar bağlamında, gerçek dünyada önemli sonuçları ve ya önemli siyasal sonuçları etkileyen, beklenmedik şekilde önemli toplumsal, siyasi sorumlulukları üstlenen, kişisel stilleri/özellikleri ve eğilimleri olan bireylerin sergiledikleri roldür.

Murray (1968) tarafından ileri sürülen gelişen kişilik sisteminin bileşenleri olarak tanımlanan içsel ve dışsal faktörlerin kişilik gelişimindeki yeri ve kişilerin çevre içerisinde üstlendiği rolleri bağlamında Greenstein (2005: 144) çevrenin çoğu zaman içerisinde bulunan bireyler tarafından yönlendirilir olduğuna işaret etmektedir. O'na göre durumlar ve koşullar her zaman siyasal davranışı şekillendirmez ve siyasal olarak uyarılara karşı reaktif olmayabilir. Durum ve koşullar içerisinde bulunan kişilerin genelliklerinin ve etkili siyasi liderliğin belirleyici olma olasılığı her zaman vardır. Buradaki tespit liderin, insanların düşünceleri ve davranışları üzerindeki doğrudan veya dolaylı etki potansiyelidir. Dolayısıyla siyasi lider, sosyo-politik kategoriye referansla liderlik özelliklerini kullanarak siyasal davranış üzerinde belirleyici bir faktördür.

Greenstein'in işaret ettiği siyasi liderin belirleyici bir faktör olduğu yönündeki yaklaşımını, Winter (2005), üç farklı boyut içeren bir model üzerinden değerlendirmektedir. a) Başarılı liderin enerji, kararlılık ve karizma gibi belirli kişisel özelliklerini paylaşma eğiliminde olduğunu varsayan "lider özelliği", b) başarılı liderin siyasi bağlam için en uygun kişisel özelliklere sahip olduğunu varsayan "lider-durum eşleşmesi" c) başarılı liderin uyarıcı özellikleriyle seçmenlerin algılarıyla tutarlı olduğunu varsayan "lider-seçmen eşleşmesi" bu modelin üç ana boyutudur. Winter'ın odağında bir siyasal davranış olan seçim tercihi bulunmaktadır. Seçmenler, seçimlerde tercihlerini lider faktörü olmaksızın gerçekleştirmemektedirler. Bu bağlamda seçmenlerin tercihlerinin siyasi lider tarafından ne derece etkilendiği liderin özelliklerine, konjonktürel duruma ve seçmenlerin kişisel durumlarına bağlıdır.

3. SİYASİ LİDER ÖZELLİĞİ

Lider özelliği literatürel olarak karizma kavramıyla açıklanmaktadır. Yapısal ve geleneksel faktörler sabit tutulduğunda karizmanın, liderin kişisel özellikleriyle ilgili olduğu gayet nettir. Karizmatik liderler, konuşma, hareket etme, takip edenleri harekete geçirme ve lider vizyonunu paylaşma konusunda ilham verecek şekilde hareket etme kabiliyetine sahiptir (Sparks, 2014: 2). Karizma, daha genel bir ifadeyle siyasi liderin kitleleri bir araya getirebilmesi, kitleleri koordine edebilmesi ve istenilen siyasi yönelime sevk edebilmesi bağlamında siyasi lidere imkân sağlamaktadır.

Bu bağlamda kitleleri düşünceden eyleme yönlendirmede siyasal liderlik önemlidir. İlâveten düşünce ve eylem, seçmenler ve siyasal liderin duygusal süreçleri arasındaki etkileşimle ilişkilidir. Bu etkileşim psikolojik bir süreci ifade eder ve bu da duygusal zekâ kavramı ile özdeşleşmektedir. Duygusal zekâ aynı zamanda iletişimsel zekâdır. Duygusal zekâ duyguların bilincine vararak düşünce ve davranışları yönlendirebilmek olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda kitleleri etkileme ve yönlendirme sanatı olarak ele alınması liderlik alan ve uygulamalarına yönelik vurguyu da içinde barındırmaktadır (Eroğlu Yalın, 2012: 85).

Liderler, neredeyse partilerden daha fazla tanınmakta ve belirli bir grubu yönlendirirken, bu grubun gücünden de yararlanmaktadır. Sosyal uyum gücüne sahip, iletişim becerileri gelişmiş olan liderler, genellikle özgüvenleri yüksek, vizyon sahibi, yaratıcı daha az kişisel davranabilen, çabuk fikir ve eylem gösteren, cesaretli, değişime açık, istikrarlı, çevresindekilerin davranışlarına karşı duyarlı kişilerdir (Özel, tasam.org: 172). Liderin seçmen üzerindeki etkisi itibarıyla siyasi partilere kıyasla daha çok öne çıkması diğer yandan siyasi parti ve lider arasında bir eşleşme potansiyelini de oluşturmaktadır.

4. SİYASİ LİDER DURUM EŞLEŞMESİ

Lider durum eşleşmesi, çalışmalardan hareketle genelde liderin kişisel özelliklerinin siyasi bağlam veya durum için cazip olmasını ifade etmektedir.

Winter'a (2005: 163-164) göre liderin kişisel özelliklerinin ve doğasının döngüsel olan kendine ait bir gücü vardır. Ancak soyut bir güç olarak tanımlanan lider özelliğinin, durum içerisinde somutlaşması gerekmektedir.

İlaveten Horowitz, McDermott ve Stam (2005) siyasi liderlikte yaş, rejim tipi ve özellikle ülke nüfusunun temsilinden kaynaklı dış politika bağlamında fiziksel görünümün oldukça önemli olduğunu belirtmektedir. Siyasi kriz dönemlerinde siyasi liderlerin erkek olması yönünde seçmenlerde bir olumlu beklenti oluşurken; istikrarın sürdürülmesi yönünde bir beklenti ise siyasi liderin kadın olmasıyla ilişkilendirilmektedir. Hatta siyasal rejimin demokratik skalada yüksek bir dereceye yaklaşmasıyla özellikle kişiselleştirme bağlamında siyasi liderin yaşı arasındaki ilişkinin paradoksal olması oldukça önemli görülmektedir.

Günümüzde de birçok çalışma liderin temyizinin ve başarısının duruma bağlı olduğunu göstermektedir. Başarılı siyasi liderlik için gerekli kişilik özelliklerinin duruma göre ilgi görebileceği ihtimali ileri sürülmektedir. İlk olan çalışmalardan Bem ve Funder (1978) duruma bağlı olarak siyasi liderin kişisel özelliklerinin çeşitli sıfatlarla tanımlanabilirliğine dikkat çekmektedir. Çünkü durumlar içerisinde çevre, siyasi liderin kişiliğini durumu aşan bir çekicilikte görmek istemektedir.

5. SİYASİ LİDER SEÇMEN EŞLEŞMESİ

Liderlik bir grup işlevidir ve çok sayıda birey arasındaki etkileşimler, yapılandırılmış bir otorite ve alt yönetim şeklinde gerçekleşir. Ayrıca liderlik, bir grup içinden ortaya çıkmaktadır. Liderliği bir kalıp olarak görmek önemlidir. Böylece, üç temel bileşen ortaya çıkarılmıştır: lider veya lider ekibi; takipçiler (seçmenler) ve son olarak, aralarında var olan fonksiyonel ilişki. Bu üç unsurdan, fonksiyonel ilişki analitik amaçlar için merkezi bir ilişkidir (Dion, 1968: 4).

Siyasi liderlerin “Çoban Sülo”, “Karaoğlan”, “Tonton” veya “Takunyalı”, gibi lakapları da bu lider-seçmen eşleşmesinin fenomenolojik tanımlamalarına örnektir. Seçmen liderlerin kendileriyle özdeşleştiğini görmek istemektedir. Lider durum eşleşmesinde olduğu gibi liderlerin çeşitli sıfatlarla tanımlanması aslında liderin durumu aşan çekiciliğinin seçmen nezdinde takdir edilmesidir.

Siyasi liderler ve seçmenler arasındaki ilişki ilham verici ve etkili olan uyarıcı özelliklere bağlıdır. Seçmen tarafından ideolojik veya gündelik olana dair bir çatışma sinyali alındığında liderin başarı potansiyeli seçmenin ilgisizliğiyle bağlantılı olmaktadır. İlaveten şartlandırılmış özelliklerin yani toplumun normları ve moral değerleri anlamında liderin kişisel özelliği başarısını olumlu etkilemektedir (Winter, 2005: 164).

6. YÖNTEM

Bu çalışmada, 2019 yılı yerel seçimlerinde Karaman ili belediye başkan adayları, siyasi lider olarak kabul edilmekte ve siyasi liderliğin belirleyici faktör olarak seçmen davranışını etkilediği yönündeki kuramsal yaklaşım üzerinden üç farklı boyut içeren bir model ile araştırma konusu değerlendirilmektedir.

a) Başarılı liderin enerji, kararlılık ve karizma gibi belirli kişisel özelliklerini paylaşma eğiliminde olduğunu varsayan “lider özelliği”, b) başarılı liderin siyasi bağlam için en uygun kişisel özelliklere sahip olduğunu varsayan “lider-durum eşleşmesi” c) başarılı liderin uyarıcı özellikleriyle seçmenlerin algılarıyla tutarlı olduğunu varsayan “lider-seçmen eşleşmesi” bu modelin üç ana boyutudur.

Araştırmada elde edilen verilere belirtilen kategoriler içerisinde yerleştirilmektedir. Kategorik bağıntılarla veriler arasındaki analitik ilişki kurulmaktadır. Bu sayede Karaman özelinde seçmen tercihinin aday odağında belirli sınırlılıklar ölçeğinde öngörülebilir olması amaçlanmaktadır.

6.1. Elde Edilen Verilerin Betimsel Analizi

Araştırma sürecinde 2019 Türkiye Yerel Seçimleri sonucunda Karaman ili özeline odaklanılmıştır. Karaman il merkezinde bulunan tüm mahalleler (63 mahalle) araştırmanın sahası olarak tanımlanmıştır. Örneklem olabildiğince geniş tutulmuş ancak 400 kişilik hedef kitlenin %33'ünden sağlıklı ham veriye ulaşılabilmektedir. Hedef kitleye yönelik veri edinme tekniği olarak anket uygulanmıştır. Demografik verilere ulaşılabılır soruların yanı sıra net cevaplar edinilecek yapılandırılmış ve açık uçlu sorular sorulmuştur. Elde edinilen verilerin analizinde ise SPSS Statistic Base 22.0 programından yararlanılarak betimsel istatistik kullanılmıştır.

6.1.1. Demografik Veriler

Karaman ili Merkez yerleşiminde 63 mahalle bulunmaktadır. Bu mahallelerin her birinde ikamet eden kişiler araştırmaya katılanlar içerisinde yer almışlardır.

Araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyet dağılımındaki denge tutarlı görülmektedir. Kadın katılımcı sayısı ve erkek katılımcı sayısı oranları %50,5 ve %49,5 oranlarındadır.

Tablo 1. Cinsiyet

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Kadın	51	50,5	50,5	50,5
	Erkek	50	49,5	49,5	100,0
	Toplam	101	100,0	100,0	

Demografik verilere göre eğitim durumları ve yaş arasındaki ilişkide 18'den 82 yaşına kadar çeşitlenen katılımcıların % 88,1'i 25 ve 65 yaş arasındadır. Lise ve lisans eğitim düzeyinde 25-65 yaş aralığı baz alındığında araştırmaya katılanlar %50,5'ini oluştururken; ilkökul-ortaokul eğitim düzeyinde olup araştırmaya katılanlar dağılımın %20'sini oluşturmaktadır.

Tablo 2. Eğitim

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	İlkokul-Ortaokul	21	20,8	20,8	20,8
	Lise	26	25,7	25,7	46,5
	Lisans	34	33,7	33,7	80,2
	Yüksek Lisans	17	16,8	16,8	97,0
	Doktora	3	3,0	3,0	100,0
	Toplam	101	100,0	100,0	

6.1.2. Siyasi Yönelime ve Yerel Seçim Sürecinde Seçmenlere Dair Başlıca Veriler

Bir siyasi partiye üyeliği bulunanların oranı araştırmaya katılanların %16,8'idir.

Tablo 3. Siyasi Parti Üyeliği

		Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evet	16,8	16,8
	Hayır	83,2	100,0
	Toplam	100,0	

2019 tarihinde yapılan yerel seçimlerde seçimi kazanan Belediye Başkan Adayı, Milliyetçi Hareket Partisi'nden aday gösterilmiştir. Türkiye'de yerel seçim ittifakları kurulurken Ak Parti ve MHP tarafından temsil edilen Cumhur İttifakı Karaman ilinde kurulmamıştır.

Araştırmada yer alan katılımcıların yerel seçimde oy verme dağılımı, resmi dağılımla yakınlık göstermiştir. Bu durum örneklem alanının derinliğini sağlamıştır. Belediye Başkanlığı'na dair oy dağılımı partiler arası geçişler gösterdiğinden Ak Parti ve MHP'nin toplam oy yüzdesi dikkate

alındığında resmi sonuçlara göre %78 olan oy oranı, çalışmada katılımcıların yerel seçimlerdeki oy tercihlerine göre tespit edilen %73 oy oranına oldukça yakındır.

Tablo 4. Yerel Seçim 2019

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Ak Parti	23	22,8	22,8	22,8
	CHP	14	13,9	13,9	36,6
	MHP	50	49,5	49,5	86,1
	İyi Parti	4	4,0	4,0	90,1
	Diğer	10	9,9	9,9	100,0
	Toplam	101	100,0	100,0	

Araştırmada yer alan katılımcıların 2018 Türkiye genel seçimleri sonuçlarına göre oy dağılımları ile 2019 yerel seçimleri sonuçlarına göre oy dağılımları karşılaştırılmıştır. Buna göre araştırma konumuz olan MHP adayının merkezinde, genel seçimlerde Ak Parti'ye oy veren seçmenlerden %35'i MHP adayına oy vermiştir. Genel seçimlerde MHP'ye oy verenlerin %96,8'i yine parti adayına oy vermiştir.

Tablo 5. 2018 Türkiye Genel Seçim Sonuçlarına Göre Oy Dağılımının 2019 Türkiye Yerel Seçim Sonuçlarına Göre Oy Dağılımıyla Karşılaştırılması

		Yerel Seçim 2019					
		Ak Parti	CHP	MHP	İYİ Parti	Diğer	Toplam
Genel Seçim 2018	Ak Parti	59,5%	2,7%	35,1%	2,7%	0,0%	100,0%
	CHP	0,0%	85,7%	14,3%	0,0%	0,0%	100,0%
	MHP	3,2%	0,0%	96,8%	0,0%	0,0%	100,0%
	İyi Parti	0,0%	0,0%	40,0%	60,0%	0,0%	100,0%
	Diğer	0,0%	7,1%	21,4%	0,0%	71,4%	100,0%
	Toplam	22,8%	13,9%	49,5%	4,0%	9,9%	100,0%

6.1.3. Siyasi Liderin Seçmen Tercihine Yönelik Belirleyici Bir Faktör Olarak Değerlendirilmesine Yönelik Veriler

Araştırmada yer alan katılımcılara “Belediye Başkanlığı'nı kazanan aday dışında 2019 Yerel Seçimleri'nde Karaman Belediye Başkanlığı'na aday olan veya aday gösterilen kişilerin kimler olduğu ve kaç kişiyi hatırladıklarına” ilişkin açık uçlu soru sorulmuştur. Elde edilen verilere göre seçmenlerin %53,5'i adayların hiçbirini ve yalnızca birini hatırlamaktadırlar.

Tablo 6. Seçmenin, Belediye Başkanlığı Kazanan Aday Dışında Hatırladığı Aday Sayısı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Hiç	29	28,7	28,7	28,7
	Tek Aday	25	24,8	24,8	53,5
	İki Aday	29	28,7	28,7	82,2
	Üç Aday	11	10,9	10,9	93,1
	Dört Aday	7	6,9	6,9	100,0
	Toplam	101	100,0	100,0	

Seçmenin yerel seçimdeki adayları hatırlamaktaki yüzdesi, “seçmenin tercihinde belirleyici olan kriter” ile de yakınlık göstermektedir. Buna göre seçmenler tercihlerinde %45,5 oranla “partiye ve/veya genel başkan olarak parti liderine” göre oy vermektedirler. %55,5'i ise parti tarafından aday gösterilen belediye başkan adayına göre tercihte bulunmaktadır. Dolayısıyla birden fazla adayı hatırlayan seçmen oranı %46,5 ile %55,5 oranı arasında yakın ilişki tutarlılığı desteklemektedir.

Tablo 7. Seçmenin Yerel Seçim Tercih Belirleyici Kriteri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli Partiye Göre Oy Veririm	28	27,7	27,7	27,7
Parti Liderine Göre Oy Veririm	18	17,8	17,8	45,5
Partinin Belediye Başkan Adayına Göre Oy Veririm	55	54,5	54,5	100,0
Toplam	101	100,0	100,0	

Genel eğilim tespitinden hareketle parti odağında seçmen tercihlerindeki yönelimi tespit etmek mümkündür. Bu tespite göre seçmenlerin %73,3'ü tercihini yönelttikleri adayın, genel seçimde oy verdikleri partiden olmasa da seçmen oyunu alabileceği görülmektedir. Bu durum yerel seçimlerde siyasi liderin, çalışma özelinde ifade edildiği üzere adayın seçmen davranışında belirleyici olduğunu göstermektedir.

Tablo 8. Seçmenin Aday Özelinde Oy Verme Tercihi

	Düşünce		Toplam
	Başka Partinin Adayını Beğensem de Her Halükarda Aynı Partiye Oy Veririm	Oy Verdiğim Partiden Olmasa da Adayı Beğendiysem O Adaya Oy Veririm	
GenelSeçim2018 Ak Parti	8,9%	27,7%	36,6%
CHP	3,0%	10,9%	13,9%
MHP	10,9%	19,8%	30,7%
İYİ Parti	0,0%	5,0%	5,0%
Diğer	4,0%	9,9%	13,9%
Toplam	26,7%	73,3%	100,0%

Ancak verilere göre dikkat çeken seçmenin adaya yönelmesinde koşullu bir motivasyon bulunmaktadır. Dolayısıyla tüm seçmenlerin belirli ideolojik koşullarda, adayı dikkate aldıkları varsayımını ileri sürmek mümkündür. Bu durumun tespit edilmesinde ise sorulan soru “Adayın belediye başkanlığını başarılı bulmanız durumunda, aday gösterildiği siyasi partiye genel seçimlerde oy verir misiniz?” sorusudur.

Tablo 9. Seçmenin Aday Odağında Genel Seçimlerde Parti Bağlamında Oy Verme Tercihindeki İdeolojik Koşullar ve Pragmatik Tercih Yüzdeleri

	Davranış				Toplam
	Eğer Siyasal Görüş Olarak Yakınsa, Verebilirim	Siyasal Görüş Olarak Yakın Olmasa da Belediye Başkanlığı Başarılı ise Verebilirim	Eğer Siyasal Görüş Olarak Yakın Değilse, Vermem	Siyasal Görüş Olarak Yakın Olsa da Belediye Başkanlığı Başarılı Olsa da Vermem	
Toplam	35,6%	38,6%	16,8%	8,9%	100,0%

Verilere göre seçmenin genel seçimlerde bir başka siyasi partiye yönelim göstermesinde, adayın belirleyici bir faktör olarak etkisi bulunmaktadır. Seçmenin tercihi dikkate alındığında bu oran %74,2'dir. Ancak bir başka siyasi partiye yönelimde salt adayın bir faktör olarak dikkate alınabileceğini gösteren oran ise %38,6'dır. Fakat bu oran dağılımda içerisinde oldukça önemli bir ağırlığı temsil etmektedir. Çünkü siyasi görüş olarak seçmene yakın olmasa da bir yerel siyasi liderin, başka siyasi partiye oy kazandırıcı etkisi oldukça önemli görülmektedir.

Bu bağlamda yerel seçimlerde aday olan siyasi liderin başarısını belirleyen başlıca faktörlerin neler olduğunun tespiti ayrı önem arz etmektedir.

6.1.4. Yerel Siyasi Liderin, Lider Odaklı Seçmen Davranışında Başlıca Etki Unsurları

Araştırmada yer alan katılımcılara göre adayın fiziksel özelliği seçmenin davranışına etki eden bir faktördür. Seçmenlerin % 56,4'ü fiziksel özellikleri olumlu-olumsuz bir etki faktörü olarak görmektedir.

Tablo 10. Siyasi Lider Özelliği 1- Fiziksel Özellikleri

	Siyasi Lider Özelliği 1-Fiziksel Özellikleri					Toplam
	Kesinlikle Olumsuz Yönde Etkiler	Olumsuz Etkileyebilir	Nötr (Bir Düşüncem Yok)	Olumlu Etkileyebilir	Kesinlikle Olumlu Yönde Etkiler	
Toplam	1,0%	8,9%	43,6%	32,7%	13,9%	100,0%

Adayın eğitim durumu seçmenin ilgisi beklenen ölçüde çekmemektedir. Seçmenlerin %45,5'i eğitim durumuna dair belirsiz yaklaşmaktadır. Eğitim düzeyi, en fazla lise düzeyi ile sınırlandırılmasına karşın, üstelik yerel seçimi kazanan adayın lisansüstü eğitim düzeyine sahip olmasına rağmen, seçmen eğitim düzeyi faktörüne ilgisiz yaklaşmaktadır.

Tablo 11. Siyasi Lider Özelliği 2-Eğitim Durumu

	Siyasi Lider Özelliği 2- Eğitim Durumu "En Fazla Lise Eğitimi Durumu"					Total
	Kesinlikle Olumsuz Yönde Etkiler	Olumsuz Etkileyebilir	Nötr (Bir Düşüncem Yok)	Olumlu Etkileyebilir	Kesinlikle Olumlu Yönde Etkiler	
Toplam	5,9%	16,8%	45,5%	22,8%	8,9%	100,0%

Kıyafet ve kişisel görünümün, tek tip olması adaya yönelik seçmenin tercihini %69 oranında olumlu etkilemektedir. %25,7'sinin herhangi bir düşüncede olmaması, olumlu tercihte bulunan seçmen oranını dikkate değer göstermektedir.

Tablo 12. Siyasi Lider Özelliği 3-Kıyafet Tercihi

	Siyasi Lider Özelliği 3- Tek Tip Kıyafet Tercihi					Total
	Kesinlikle Olumsuz Yönde Etkiler	Olumsuz Etkileyebilir	Nötr (Bir Düşüncem Yok)	Olumlu Etkileyebilir	Kesinlikle Olumlu Yönde Etkiler	
Toplam	1,0%	4,0%	25,7%	48,5%	20,8%	100,0%

Seçim sürecinde siyasi liderlerin mutlaka reklam yüzleri olduğu görülmektedir. Özellikle adaylık sürecinde seçmene gönderilen iletiler bu vasıta ile gönderilmektedir. Adayın seçimi kazanacağı yönünde kendinden emin bir imaj sergilemesine karşı seçmenin tercihi %38 seçmen oranıyla olumsuzken; %36 oranıyla olumlu yönelmektedir.

Tablo 13. Siyasi Lider 4-Özelliği İmaj Algısı

	Siyasi Lider Özelliği 4- İmaja Dair Reklam Panolarında vs. Seçimi Kazanacağı Yönünde Algısı Uyandırması					Total
	Kesinlikle Olumsuz Yönde Etkiler	Olumsuz Etkileyebilir	Nötr (Bir Düşüncem Yok)	Olumlu Etkileyebilir	Kesinlikle Olumlu Yönde Etkiler	
Toplam	15,8%	23,8%	23,8%	22,8%	13,9%	100,0%

Yerel seçimlerde adaylık sürecinin genel olarak başlangıcı siyasi partiler tarafından aday gösterilmesiyle olmaktadır. Bu durum seçim sürecinde adayların yerel olmayan söylemlere başvurmasına da neden olarak görülmektedir. Ülke genelinde ideolojik, toplumsal söylemlere eklenen adaylar kendilerini bir siyasi geleneğin içerisinde konumlandırmaktadırlar. Ancak homojen eğilim göstermeyen bir seçmen kitlesi veya yerel seçimlerde pragmatist bir tercih yöneliminde bulunacak seçmen profilinin varlığı söz konusudur. Elde edilen veriye göre adayın bir siyasi geleneğin içerisinde geliyor olması durumuna karşı seçmenlerin %49,5'i tercihlerinin olumlu yönde etkileneceğini belirtmektedir.

Tablo 14. Siyasi Lider Durum Eşleşmesi 1-Siyasi Gelenek

	Siyasi Lider Durum Eşleşmesi 1-Siyasi Gelenek İçerisinden Geliyor Olması					Total
	Kesinlikle Olumsuz Yönde Etkiler	Olumsuz Etkileyebilir	Nötr (Bir Düşüncem Yok)	Olumlu Etkileyebilir	Kesinlikle Olumlu Yönde Etkiler	
Toplam	3,0%	20,8%	26,7%	38,6%	10,9%	100,0%

Yerel seçimlerde seçmen her ne kadar farklı ideolojiye ve toplumsal durum algısına sahip olsa da ülke geneli durumdan, yerel ölçekte kendilerini farklı tutmaktadır. Benzer şekilde adayın siyasi geleneğini görmek ve adayın olası başkanlık sürecini ön görmek isteyen seçmen, hemşerilik hukukuyla da kendisinin değerli olmasını istemektedir. Siyasi görüş farklılıklarının yerel seçimde geride kalması ve pragmatist karar motivasyonunun öne çıkması, hemşerilik hukukunun varlığıyla yakın ilişkide görülmektedir. Elde edilen veriye göre seçmenlerin %79,3'ü adayın il sınırları içerisinde olmasının da ötesinde bir durum bilgisini ifade eden hemşerilik hukukunun bir parçası olmasını olumlu bir etmen olarak kabul etmektedir.

Tablo 15. Siyasi Lider Durum Eşleşmesi 2-Hemşerilik Hukuku

	Siyasi Lider Durum Eşleşmesi 2-Hemşerilik Hukukuna Sahip Olması					Total
	Kesinlikle Olumsuz Yönde Etkiler	Olumsuz Etkileyebilir	Nötr (Bir Düşüncem Yok)	Olumlu Etkileyebilir	Kesinlikle Olumlu Yönde Etkiler	
Toplam	2,0%	4,0%	24,8%	33,7%	35,6%	100,0%

Adayın seçim sürecinde beyan ettiği proje ve vaatler; seçmenlerin yaşam koşullarına ve sorunlarına vakıf olduğunun, durumu içselleştirdiğinin bir göstergesidir. Seçmenlerin %84,2'si, beyan edilen proje ve vaatlerin seçmen tarafından kabul edilebilir olması durumunda, tercihlerinin olumlu yönelim göstereceğini belirtmektedir.

Tablo 16. Siyasi Lider Durum Eşleşmesi 3-Proje ve Vaatlerin Kabulü

	Siyasi Lider Durum Eşleşmesi 3-Proje ve Vaatlerin Seçmen Tarafından Kabul Edilebilir Olması				Total
	Olumsuz Etkileyebilir	Nötr (Bir Düşüncem Yok)	Olumlu Etkileyebilir	Kesinlikle Olumlu Yönde Etkiler	
Toplam	5,0%	10,9%	41,6%	42,6%	100,0%

Yüz yüze oy istemek, aday ve seçmen arasındaki birincil bağın kurulmasını sağlamaktadır. Seçmen nezdinde adayın kişisel özellikleri ve durum bilgisini tasdik eden esas unsurlardan biri yüz yüze oy isteme tekniğidir. Seçmen kendisi ve aday arasında bu sayede kişisel bir ilişki kurmaktadır. Elde edilen verilere göre seçmenlerin %68'i adayın yüz yüze oy istemesini, tercihlerini olumlu etkileyen bir faktör olarak görmekteyler.

Tablo 17. Siyasi Lider Seçmen Eşleşmesi 1-Yüz Yüze Oy İstemesi

	Siyasi Lider Seçmen Eşleşmesi 1-Yüz Yüze Oy İsteme					Toplam
	Kesinlikle Olumsuz Yönde Etkiler	Olumsuz Etkileyebilir	Nötr (Bir Düşüncem Yok)	Olumlu Etkileyebilir	Kesinlikle Olumlu Yönde Etkiler	
Toplam	1,0%	6,0%	25,0%	38,0%	30,0%	100,0%

Aday ve seçmenler arasında kurulacak ilişkinin türü ve oluşacak olan duygu ve düşünce potansiyelinin, pozitif bir değer taşıması %79,2 oranıyla seçmenlerce olumlu görülmektedir.

Tablo 18. Siyasi Lider Seçmen Eşleşmesi 2-Pozitif Duygu ve Samimiyet

	Siyasi Lider Seçmen Eşleşmesi 2-Pozitif Duygu Paylaşımı ve Samimiyet					Toplam
	Kesinlikle Olumsuz Yönde Etkiler	Olumsuz Etkileyebilir	Nötr (Bir Düşüncem Yok)	Olumlu Etkileyebilir	Kesinlikle Olumlu Yönde Etkiler	
Toplam	3,0%	2,0%	15,8%	43,6%	35,6%	100,0%

Pozitif bir duygu aktarımının aksine, negatif unsurlar barındıran duygu ve düşünce neticesinde seçmenlerin %80'i tercihlerinin olumsuz yöneleceğini belirtmektedirler. Araştırma sürecinde öne çıkan negatif unsurlar barındıracak olan yaklaşımlar içerisinde ise başlıca adayların sosyal statü gösteren yaklaşım ve tutumları bulunmaktadır. Seçmen ve aday arasında duygusal ve düşünsel mesafe arttıran kişisel özellikler de dâhil edilebilmektedir.

Tablo 19. Siyasi Lider Seçmen Eşleşmesi 3-Negatif Duygu Paylaşımı ve Statü Farklılığı

	Siyasi Lider Seçmen Eşleşmesi 3-Negatif Duygu Paylaşımı ve Sosyal Statü					Total
	Kesinlikle Olumsuz Yönde Etkiler	Olumsuz Etkileyebilir	Nötr (Bir Düşüncem Yok)	Olumlu Etkileyebilir	Kesinlikle Olumlu Yönde Etkiler	
Toplam	51,0%	29,0%	9,0%	6,0%	5,0%	100,0%

7. SONUÇ

Seçmen davranışı üzerinde pek çok etken söz konusudur. Ancak bir ağırlık merkezi olarak düşünüldüğünde siyasi liderlik kapsayıcılığıyla öne çıkmaktadır.

Siyasi liderlerin, ulusal ve yerel ölçekte siyasi platforma çıkmasını ifade eden adaylık tanımı da bu önemin bir parçasıdır.

Siyasi liderliğin erken süreci olan adaylık evresindeki başarı potansiyeli, seçmen tercihi katlanarak değer arttıran bir etkidir. Çünkü siyasi liderler, kitleleri yönlendirebilme, koordine edebilme, harekete geçirebilme konusunda etkilidirler. Ve bu etkinliklerinin seçmenlerde olumlu etki bırakabilmesi ve bağlılık duygusu uyandırabilmesi, tercihlerine karşılık gelen kişisel özellikleri gösterebiliyor olmalarıyla doğru orantılıdır.

Belirtilen bağlamda, çalışmada siyasi liderin bir etki unsuru olarak seçmen davranışını etkilediğinden hareket edilmiştir. Siyasi liderliğin erken evresi olarak aday bir faktör olarak inceleme nesnesi olarak düşünülmüştür.

Araştırmada Karaman il merkezinde bulunan 63 mahalleden katılımcı yer almıştır. Demografik verilerdeki dağılımın ve niteliğin azami hassasiyeti sağlıklı veri elde edilebilmesinde bağlayıcı olmuştur.

Çalışmadaki ilk bulgu katılımcıların bir siyasi partiye üyeliğinin olup olmamasıdır. Siyasi demografik veri olarak kabul edilen bu bilgi sayesinde seçmenin %83,2 oranıyla tercihlerinde etkiye açık bir seçmen profili olarak kabul edilmesi mümkün görülmüştür. Bu bilginin teyidi ise açıklanan resmi rakamlarla uyumlu olan katılımcıların yerel seçimdeki oy yönelimleriyle yapılmıştır.

Katılımcıların oy tercihlerindeki dağılım ise ayrıca analiz edilmiştir. Seçimi kazanan MHP adayına yönelen oy kaymalarının özellikle ideolojik ve toplumsal ortak bir zeminde gerçekleştiği görülmüştür. Fakat genel eğilim içerisinde özel dağılımların varlığı bulunmuştur. Buna göre seçmenler yerel seçimlerde oy tercihlerinde aday ve adayın kişisel özelliklerini, kendileriyle olan yakınlıklarını, yaşanan koşullar hakkında adayın durum bilgisini dikkate almaktadırlar. Seçimi kazanan aday dışında iki ve daha fazla adayın seçmenlerce hatırlanıyor olması ilaveten yerel seçimlerde seçmenin oy tercihinde aday dikkate alması ve adayın genel seçimde oy verdikleri partiden aday olmamasına rağmen oy alabilme imkânına açık görülmesi bu görüşü desteklemektedir.

Üstelik adayların genel seçimlere yönelik bir faktör olarak okunabilmesi de dikkat çekmektedir. Araştırmada seçmenlerin önemli bir yüzdesi adayın başarısına bağlı olarak, daha önce oy verdiği siyasi parti dışında bir partiye yönelebileceğini belirtmiştir.

Adayın bu denli önemli olduğu bir süreçte mikro faktörlerin neler olduğu da tespit edilmiştir. Buna göre a) siyasi liderin özelliği bağlamında fiziksel özelliği, reklam, tanıtım imajı ve topluma hitap eden türden giyim tercihi seçmenin oy verme davranışında etkilidir. Ancak eğitim durumu konusunda her hangi bir etkinin tespitinde bulunulamamıştır. b) Siyasi lider ve durum bağlamında adayın bir siyasi gelenekten gelmesi seçmenin aday hakkında ön görüde bulunabilmesine olanak sağladığından bir etken olarak tespit edilmiştir. Proje ve vaatlerin yaşam koşullarını dikkate alacak şekilde planlanması ve sunulması da önemli görülmüştür. Ancak belirleyici olarak öne çıkan etken ise adayın seçmenlerce kabul gördüğü haliyle hemşerilik hukuku taşımasıdır. c) Siyasi lider ve seçmen bağlamında ise adayın seçmende uyandırdığı pozitif duygu, başarı beklentisini arttıran bir faktör olarak düşünülmüştür. Öne çıkan asıl etken ise adayın seçim sürecinde yüz yüze oy istemesidir. Bu sayede seçmenin tercihinde doğrudan bir kanal açılarak belirleyiciliği yüksek faktörlerin etkili olduğu görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Bem, D. ve Funder, D. (1978). Predicting More Of The People More Of The Time: Assessing The Personality Of Situations. *Psychological Review*. Sayı 85, ss. 485-501.
- Dion, L. (1968). The Concept of Political Leadership: An Analysis, *Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique*, Vol. 1, No. 1 (Mar., 1968), ss: 2-17.
- Eroğlu Yalın, B. (2012). Siyasal Liderliği “Duygusal” Düşünmek: Siyasal Parti Liderlerinin Üniversite Gençliği Üzerindeki Duygusal Zekâ Algısı, *Karadeniz Araştırmaları*, Güz 2012, S: 35, ss: 81-99. http://www.karam.org.tr/Makaleler/1807907793_006%20yalin.pdf, E.T. 28.11.2019
- Etymology of Leader (t.y.). Leadership-central's Online Article. <https://www.leadership-central.com/>, E.T. 21.11.2019.
- Etymology of Lead (t.y.). Dictionary. <https://www.dictionary.com/browse/lead>, E.T: 21.11.2019.
- Greenstein, F. I. (2005). Can Personality and Politics Be Studied Systematically? John T. Jost ve Jim Sidanus (Ed.), *Political Psychology Key Readings* içinde (141-161). New York: Political Psychology Press.
- Horowitz, M., McDermott, R. Ve Stam, A. C. (2005). Leader Age, Regime Type and Violent International Relations. *Journal Of Conflict Resolution*. Cilt 49, Sayı 5, ss. 661-685.
- Murray, H.A. (1968). Personality: contemporary viewpoints: Components of an evolving personological system. *International encyclopedia of the social sciences* Vol. 12. New York: Macmillan.
- Özel, Z. (2019). Siyasi Lider İmajları: Gerçekliğin Yeniden Üretilmesi, https://tasam.org/Files/Icerik/File/siyasi_lider_imajlari_gercekligin_yeniden_uretilmesi_3ea3a7a9-839a-4c8c-a5f1-8db99a18d9bc.pdf, E.T. 29.11.2019.
- Sidanus, J. (2005). Social Dominance Theory: A New Synthesis. John T. Jost ve Jim Sidanus (Ed.), *Political Psychology Key Readings* içinde (420-442). New York: Political Psychology Press.
- Sparks, G.A. (2014). Charismatic leadership: Findings of an Exploratory Investigation of the Techniques of Influence, *Journal of Behavioral Studies in Business* Volume 7 – September, <https://www.aabri.com/manuscripts/141964.pdf>, E.T: 28.11.2019
- Winter, D. G. (2005). Leader Appeal, Leader Performance and the Motive Profiles of Leaders and Followers: A Study of American Presidents and Elections. John T. Jost ve Jim Sidanus (Ed.), *Political Psychology Key Readings* içinde (162-176). New York: Political Psychology Press.